

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 1

Číslo materiálu v sadě: 20

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Humanismus v Čechách

Jméno autora: Mgr. Renata Provázková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: Čeština

Klíčová slova: humanismus, nauková literatura, cestopis, kronika, veleslavínská čeština, Bible kralická

Cílová skupina: žák 1. ročníku

Stupeň a typ vzdělání: střední odborné

Očekávaný výstup: Vystihne podstatné rysy period české i světové literatury, uvede jejich představitele a charakterizuje a interpretuje jejich přínos pro vývoj literatury a literárního myšlení.

Metodický list/anotace

Prezentace obsahuje výklad renesance a humanismu v Čechách, obrazový materiál, úkol pro žáky a 10 kontrolních testových úloh k upevnění učiva.

Datum vytvoření: 7.1. 2013

Renesance a humanismus v Čechách

konec 15. stol. – r. 1620

Společenská situace

- Vláda Jagellonců – r.1471 – r.1526
- Humanismus se šíří pomalu – mezi duchovními a šlechtou, renesance se prosazuje hlavně v architektuře
- Literární díla psaná zpočátku latinsky
- Literatura má především naukový a poznávací charakter

- Národní proud českého humanismu vytváří postupně měšťanstvo
- Význam knihtisku
- Zásahu o humanistické vzdělání má **Jednota bratrská**
- ✓ šíří tiskem kancionály
- ✓ sdružuje lidi z nižších vrstev
- Vláda Habsburků – od r. 1526

Knihtisk v 16. stol.

Obrázek č. 1

❖ Úkol:

**Na základě znalostí z dějepisu
vypište nejznámější renesanční
stavby v Čechách a na Moravě.
Uved'te město a stavbu.**

- **Čechy**

- ✓ Praha – Belvédér (královský letohrádek na Pražském hradě), Schwarzenberský palác
- ✓ Litomyšl, Český Krumlov – zámek
- ✓ Jindřichův Hradec – zámek

- **Morava**

- ✓ Zábřeh na Moravě – zámek
- ✓ Náměšť na Hané – zámek
- ✓ Olomouc – Edelmannův a Hauenschildův palác aj.

❖ **Raný humanismus** – od 70. let 15. stol – 20. léta 16. stol.

▪ **Latinsky psaná literatura:**

▪ **Jan z Rabštejna**

➤ **Dialogus** – propaguje mír, odsuzuje války

▪ **Jan Campanus Vodňanský** (rektor pražské univerzity) – píše básně

▪ **Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic**

➤ **Žaloba k svatému Václavu na mravy Čechů** – kritika rozmařilého života šlechty

❖ Národní humanismus – česky psaná literatura

- **Trojánská kronika** – významný prvotisk (námět - dobytí Tróje)
- **Viktorín Kornel ze Všehrd** (právník)
- **O právech, súdech a dskách země české knihy devatery**
 - ✓ spis právnícký, nauková literatura
 - ✓ snaha o dosažení jazykové dokonalosti - literární hodnota
 - překlady latinských děl

tiehu sie dozycztes zemis. Alak indazige sie w
ffazka zemis. Hecyzka namnym ufohim zicz
flawne. wiazystwe. yprizilffneho obofazeme. Al
bohóm swym hoyne obieti gastez gmis. Jakozto
swym pomogntóm wte walce awoym.

Dzbozem Dresta Dwo
ge ahanebne zahubem
krale. Kaum. donta die
diegneho semnohym
kmezaty. Dany Dytis
re ypanoffim Dwojan
skym Diestiany. Al
powzprodanzen mla

dyeh. Alpanen vfflechtých kwiecznee sluzbie a
powzeti tee kusne apzeurozene panny Exiony to
ho krale Dwojanste. wzeminstwo krale Delamona
Duzie snazne prohledmetie a vzyte ial se wto
to swietie diwne przyhody. Alze dmhdy vztiezne
ge wlike pzezzieti bezprawie nezli mstiti. Aleb
male bezprawie gestit yako gistez mala krewyto
plodi plame wliky admhdy wffie obgy sskodny
Du take mrtli by sie vgti. Alali kmezata y pan
Czrozemgom neprze kazeti. kteziz dogieh wlasti
prosiwu potzebu sie przybent bez gieh sskody. Aleb
tohoto swieta sstiezie gestit iakozto nebe nostalee
wysoket mzy. amzke wffiz sw. obygyge wlastni
wlastnostij. Alak czym kto napwysse skypa sstie

Stránka z Kroniky trojánské

- **Řehoř Hrubý z Jelení**

- ✓ překlady z latiny – Cicero, Petrarka aj.

- **Hynek z Poděbrad** (syn krále Jiřího z Poděbrad)

- ✓ překlad části Dekameronu (G.Boccaccio)

- **Veršové o milovníku**

- **Májový sen**

- ✓ milostná poezie, renesanční pohled na svět

❖ **Doba Blahoslavova** – od 20. let 16. stol.
– 70.léta 16. stol.

✓ roste význam češtiny

✓ zájem o jazykovědu, prózu zeměpisnou a dějepisnou

✓ tvorba lidových satirických písní

Kronika

▪ **Václav Hájek z Libočan**

➤ **Kronika česká**

○ čerpá z Kosmovy kroniky

Václav Hájek z Libočan

Obrázek č. 3

Kronyka Ceska

Quam gratia et Privilegio Regie Maestatis

Hájkova
Kronika
česká
(Titulní
list, 1541)

Obrázek č. 4

- hodnota literární, ne ale historická
- vlastenecké smýšlení

Cestopis

- **Oldřich Prefát z Vikanova**

- **Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny**

- **Jan Blahoslav**

- ✓ všestranně vzdělaný
- ✓ biskup Jednoty bratrské

Dílo:

➤ **Filipika proti misomusům** (nepřátelům vzdělání)

○ filipika = polemický nebo útočný projev

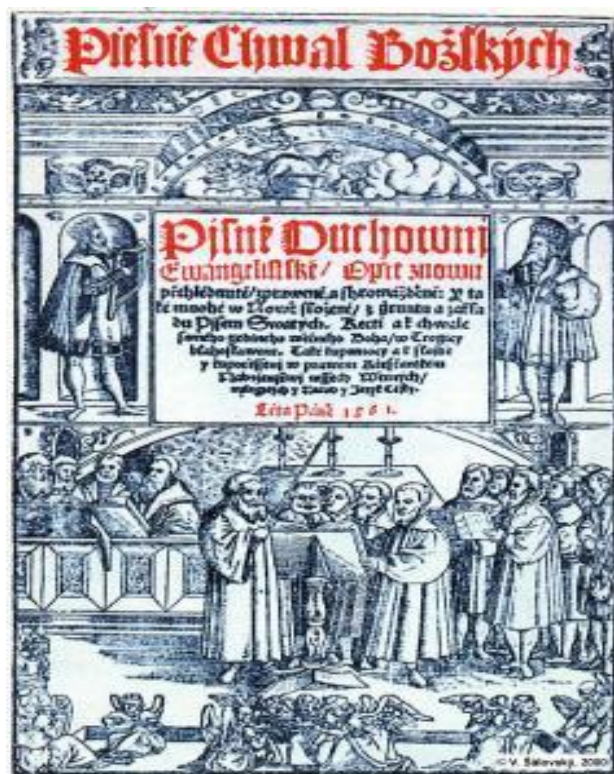
➤ **Gramatika česká**

✓ jazykově dokonalý projev

✓ obsahuje i sbírku přísloví

• přeložil Nový zákon – podnět pro vydání **Bible kralické** = vzor dokonalé češtiny, srozumitelná lidu

- vydána v Kralovicích na Moravě, dílo českých bratří
- **Šamotulský kancionál** - zpěvník (lyrické písně)

Titulní strana Šamotulského kancionálu

Obrázek č. 5

❖ Zlatý věk českého písemnictví – doba veleslavínská – od 70. let 16. stol. – 20. léta 17. stol.

Vědecká literatura

▪ Tadeáš z Hájku

- ✓ matematik, astronom, alchymista, lékař ve službách Rudolfa II.
- ✓ Spisy: **O kometách**, pojednání **O pivu** aj.

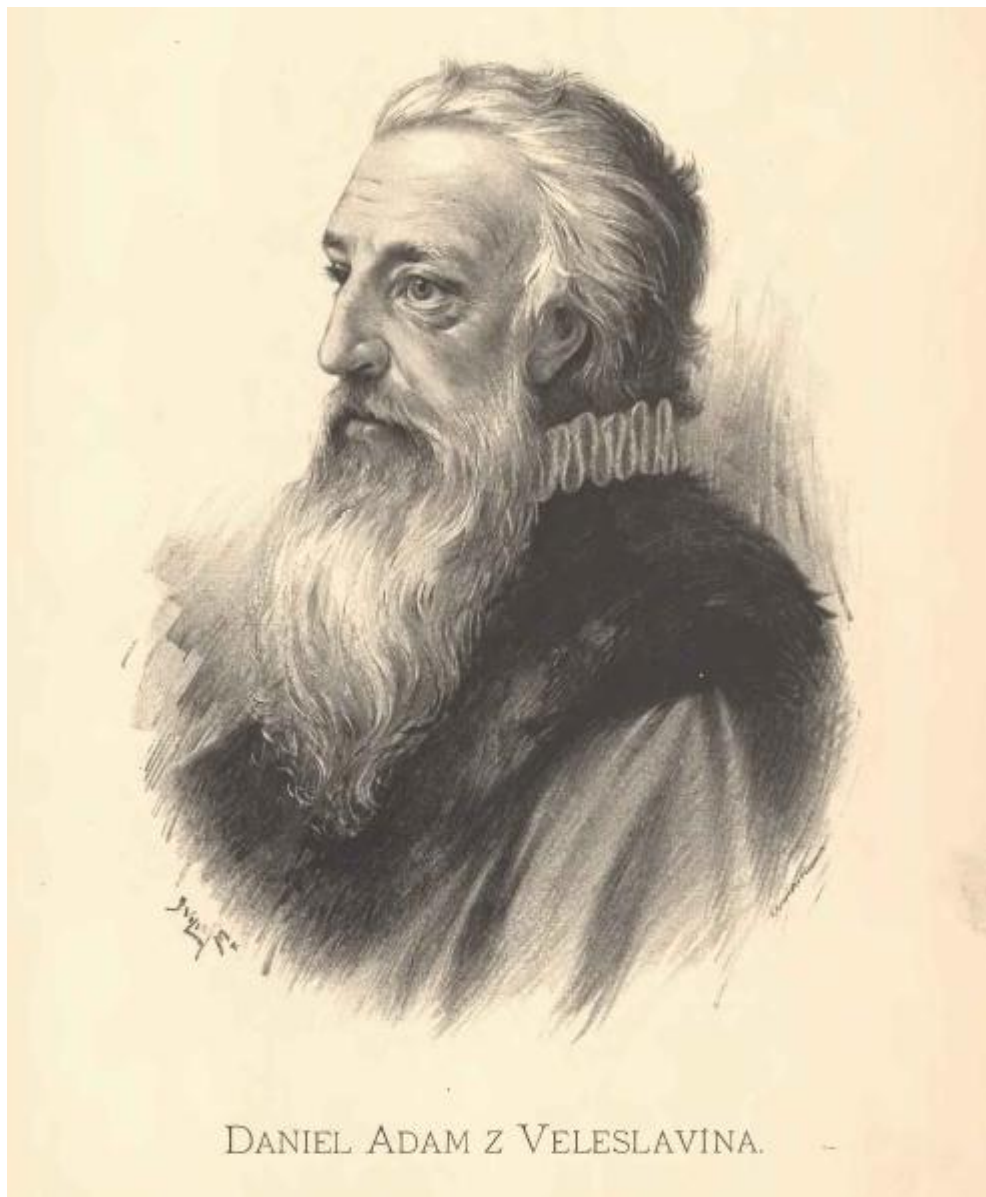
▪ **Daniel Adam z Veleslavína**

- ✓ překladatel, tiskař, nakladatel, humanista
- ✓ oženil se s dcerou Jiřího Melantricha z Aventina – pražský tiskař, vydavatel
- **Kalendář historický** – jazykově vytríbený, významné roční události

▪ **Mikuláš Dačický z Heslova**

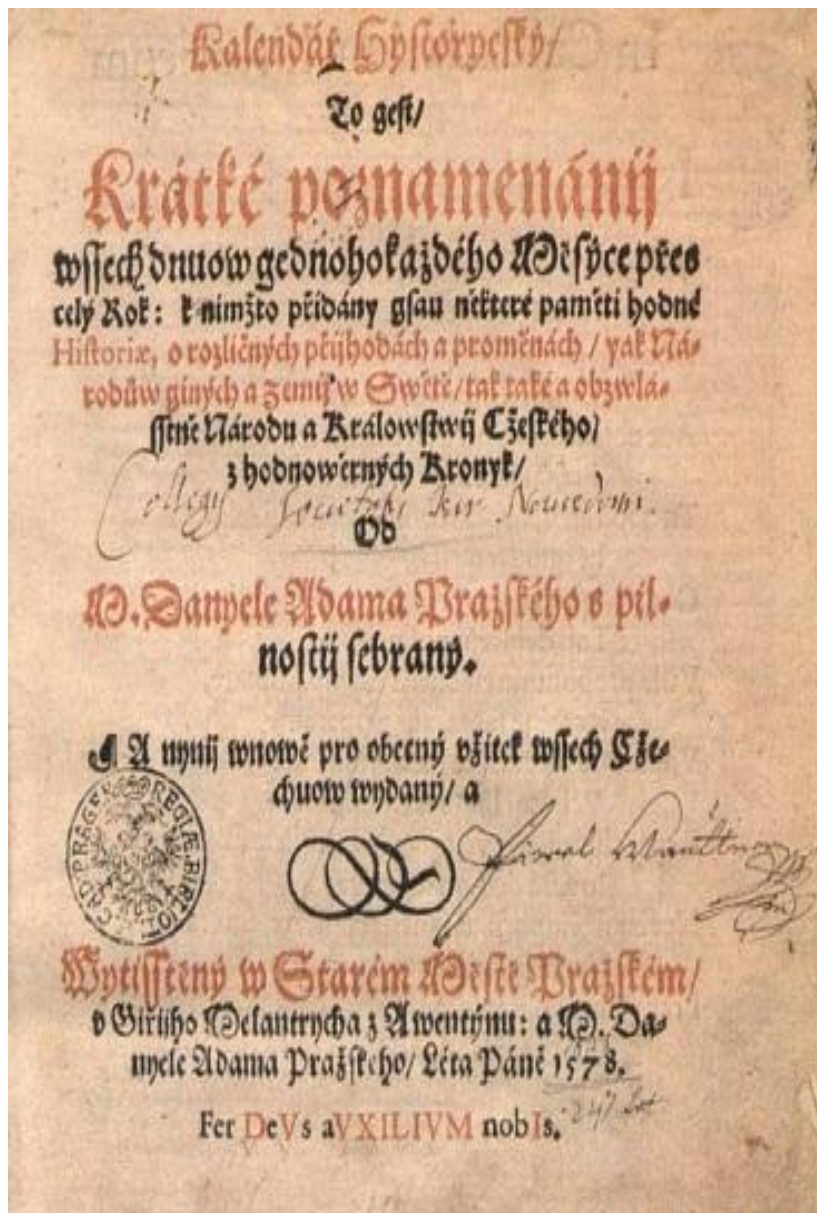
➤ **Paměti**

- historie českého národa do pobělohorské doby

Daniel Adam z Veleslavína

Obrázek č. 6

Titulní list
Veleslavínova
Kalendáře
historického
z roku 1578

Obrázek č. 7

Cestopisy

- **Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic**
 - **Putování aneb Cesta z království českého do Benátek, odtud po moři do země Svaté, země judské a dále do Egypta**
- **Václav Vratislav z Mitrovic**
 - **Paměti** (cesta do Cařihradu)

Testové úlohy

1. Renesance a humanismus v Čechách zahrnuje období:

- a) konec 14. stol – konec 17. stol
- b) konec 15. stol – poč. 17. stol.
- c) konec 14. stol. – rok 1620

2. Literatura má především charakter:

- a) náboženský
- b) naukový a poznávací
- c) estetický

3. K latinsky píšícím českým humanistům nepatří:

- a) Viktorin Kornel ze Všehrd
- b) Jan Campanus Vodňanský
- c) Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic

4. Rozhodněte, kdo byl autorem právníckého spisu O právech, súdech a dskách země české knihy devatery:

- a) Václav Hájek z Libočan
- b) Jan Blahoslav
- c) Viktorin Kornel ze Všehrd

5. Hynek z Poděbrad píše:

- a) naukovou literaturu
- b) milostnou poezii
- c) cestopisnou prózu

6. V tzv. době Blahoslavově neroste význam:

- a) latiny
- b) češtiny
- c) cestopisů v češtině

7. Hájkova Kronika česká čerpá:

- a) z Dalimilovy kroniky
- b) z Trojánské kroniky
- c) z Kosmovy kroniky

8. Jak zní přesný název cestopisu Oldřicha Prefáta z Vikanova?

- a) Cesta z Prahy do Itálie a odtud potom po moři až do Palestiny
- b) Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Egypta
- c) Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny

9. Skladbou, frazeologií a slovní zásobou se zabývá dílo:

- a) Šamotulský kancionál – Jan Blahoslav
- b) Gramatika česká – Jan Blahoslav
- c) Kalendář historický – Tadeáš z Hájku

10. Na jazykovou vytríbenost a stránky tisků dbal:

- a) Daniel Adam z Veleslavína
- b) Jan Campanus Vodňanský
- c) Václav Hájek z Libočan

Řešení

1. b

2. b

3. a

4. c

5. b

6. a

7. c

8. c

9. b

10.a

Odkazy:

Použité zdroje: internet

Dostupný pod licencí GNU Free Documentation License na www:

Obrázek č. 1

AMMAN, Jost. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 27.11.2012]. Dostupný na WWW:

<<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Buchdrucker-1568.png>>

Obrázek č. 2

AUTOR NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 27.11.2012]. Dostupný na WWW:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Str%C3%A1nka_z_Kroniky_trojansk%C3%A9_1468.gif>

Obrázek č. 3

PŘECECHTĚL, Josef Rupert Maria. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 27.11.2012].

Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vaclav_Hajek_z_Libocan_1861.jpg >

Obrázek č. 4

SOKOLJAN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 27.11.2012]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hajek_Kronyka.jpg >

Obrázek č. 5

BLAHOSLAV, Jan. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 27.11.2012]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kancional_Samotulsky.jpg >

Obrázek č. 6

VILÍMEK, Jan. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 27.11.2012]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Daniel_Adam_z_Veleslav%C3%ADna.jpg >

Obrázek č. 7

Z AVENTINA, Jiří Melantrich. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 27.11.2012]. Dostupný na WWW:

< <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Melantrich63.jpg> >